

POSUDEK OPONENTA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

NÁZEV: *Proměny zobrazení démonů v umění a jejich dnešní využívání*

AUTORKA: Valentýna Švehlová

Práce Valentýny Švehlové je zaměřena na zobrazování démonů v západní kultuře od antiky po dobu současnou. Hlavní těžiště stojí na interpretaci konkrétních příkladů z oblasti vizuálního umění, především z malířství, architektury, filmu a seriálové tvorby; sem tam ale autorka odběhne i k literatuře. Z textu je jasně vidět autorčin hluboký zájem o téma démonů a výtvarné umění jako takové, zvolené příklady jsou interpretované adekvátně a s citem, práce nicméně citelně trpí nejasně vytyčenou metodou a sebevědomějším teoretickým zázemím.

Valentýna Švehlová si podle mého názoru ukrajuje až příliš velké sousto. To potvrzuje už vlastní vymezení cíle práce v úvodu, kterým má být: „přiblížit, jakými způsoby se změnilo zobrazování démonů ve vizuální kultuře s přihlédnutím k historickému, sociálnímu a kulturnímu kontextu“, a to „od antické doby po současnost“ (s. 1). Takový záměr je široký a s ohledem na délku bakalářské práce nesplnitelný. Třebaže se práce dotýká zajímavých momentů, bez vyhraněnějšího hlediska a metody působí rozpačitě. Celá první „teoretická část“ věnovaná nábožensko-hodnotovým představám různých historických etap od antické mytologie, zoroastrismu, židovství přes středověk, renesanci, baroko, až po romantismus, expresionismus a současnou populární kulturu je nešťastně selektivní a kusá. Kapitoly o manicheismu, monoteismu či pasáže o užití konceptu „démona“ u Platóna či u Junga jsou bohužel značně povrchní (s. 3–9).¹ Některým obdobím a problémům autorka věnuje mnohem víc místa než jiným, zůstává přitom nejasné proč. Proč se např. věnuje víc středověku než antice, proč v práci zaujímá velký prostor zrovna Boschův obraz *Zahrada pozemských rozkoší* (jinak tento obraz kolegyně Valentová interpretuje velmi pěkně, srov. s. 19–23) či dílo *Nymfy a Satyr* W.-A. Bouguereaua (s. 9-11)? Proč ve výčtu vybraných umělců chybí např. Ladislav Šaloun, Jaroslav Panuška aj.? Proč např. surrealismus ano, a nikoli třeba abstraktní expresionismus, magický realismus či jiné směry, které demony tematizovaly? A když surrealismus, proč jen Dalí, a ne třeba Max Ernst, René Magritte či Toyen? Stručně řečeno, v práci se to hemží velkým množstvím autorů, děl i problémů, které všechny s tématem nepochybně souvisejí, avšak bez jasnější metody, jež by zdůvodnila příslušný výběr, vyznívá jejich zařazení povrchně.

Na práci nejvíc oceňuji dílčí interpretace. Vedle již zmiňované Boschovy *Zahrady* je to nepochybně Reinerův „Poslední soud“ v kostele sv. Františka Serafinského u Karlova mostu a pak také pět děl analyzovaných v druhé (zdařilejší) části bakalářské práce, totiž „Apokalypsa z Trieru“, „Čtyři apokalyptičtí jezdci“ Albrechta Dürera, Rubensův „Poslední soud“, „Klášterní hřbitov ve sněhu“ od Caspara Davida Friedricha a Dalího „Jezdec z Apokalypsy“. V této části autorka ukazuje, že její síla spočívá víc v analýze konkrétního materiálu než v teorii.

Stručně se ještě vyjádřeme k formální stránce textu. Autorka píše hezkým kultivovaným jazykem, nicméně se zde setkáváme s častými chybami. Nevhodně zvolené předložky, překlepy, sem tam čárky, odbyté vazby. Např.: „Tento přístup **poskytne pochopit**“ (s. 1); „Démoni mohou být

¹ Pojem „daimonion“ u Platóna je mnohem významnější. Autorka se věnuje (a povrchně) jen dialogu *Symposion*, opomíjejíc fakt, že tento pojem má významnou úlohu i v mnoha dalších dialozích. Ještě ledabyleji se v práci zmiňuje C. G. Jung (srov. s. 5).

popsány“ (s. 14); „obecnou hrozbu chaosu, **jenž stála**“ (s. 15); „Bartlová se také **přikládá** k teorii“ (s. 16). Atd. atp.

Setkáme se zde taky s formulačními nejasnostmi. Např. na s. 22: „je zde pocit, který znázorňuje určitou podivnost, a tím pádem surrealismus.“ - Znamená to, že surrealismus se dá ztotožnit s „podivností“? Nebo na s. 48: „Výsledkem mé bakalářské práce je fakt, že démoni a spolu s nimi nadpřirozené bytosti jsou stále živou součástí našeho kulturního dědictví.“ - Výsledkem práce je fakt? Znamená to tedy, že díky vzniku práce V. Švehlové se stávají démoni faktickou součástí naší kultury?

Finální seznam použité literatury není jednotný; často některé údaje schází, velmi často je to místo vydání nebo nakladatelství.

Autorka bakalářské práce „Proměny zobrazení démonů v umění a jejich dnešní využívání“ dokáže být citlivou interpretkou a kladně hodnotím analýzy konkrétních děl. Bohužel shledávám jako odbytou metodologii a teoretický základ práce. Bakalářskou práci Valentýny Švehlové doporučuji k obhajobě a předběžně ji hodnotím mezi známku **velmi dobře a dobře**.

V Praze dne 15. srpna 2024

Mgr. Felix Borecký, Ph.D.